

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Добринка Иванова Чанкова, преподавател в Катедра „Публичноправни науки“ в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Н. Рилски“, Професионално направление 3.6 Право, Научна специалност Наказателнопроцесуално право, Идентификационен индивидуален номер в НАЦИД: №38964 <https://cris.nacid.bg/public/scientist-preview/14248>, www.researchgate.net/profile/Dobrinka-Chankova, ID No - F 2150-2014, <https://orcid.org/0000-0001-7518-1991>, назначена със заповед №689 от 10.10.2023 г. на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ за член на научното жури за публичната защита на дисертационния труд на

ДАНИЕЛ МИЛЕНОВ ИЛИЕВ

докторант в задочна форма на обучение в катедра "Наказателноправни науки" на Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър“, на тема:

ПРЕСТЪПНО УПРАВЛЕНИЕ НА МПС В ХИПОТЕЗИТЕ НА ЧЛ. 343В ОТ НАКАЗАТЕЛНИЯ КОДЕКС

за присъждане на образователната и научна степен ДОКТОР в Научна област 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.6 Право, Докторска програма „Наказателно право“

1. Кратки биографични данни за докторанта

Даниел Миленов Илиев е завършил специалност „Право“ в Бургаския свободен университет през 2014 г. Зачислен е за задочен докторант по Наказателно право в катедра „Наказателноправни науки“ при Юридическия факултет на ВСУ „Ч. Храбър“ през 2021 г. и след изпълнение на задачите по индивидуалния си план за обучение и разработване и обсъждане на дисертационния труд е насочен към защита пред научно жури. От 2015 г. до настоящия момент е прокурор в Районна прокуратура - Добрич. Тази професионална дейност на докторанта се е отразила особено

благоприятно върху разработването на дисертационния му труд, който сполучливо обединява научните му интереси и практическата му дейност.

2. Оценка на научните и практически резултати и приноси в дисертацията

Темата на дисертацията е безспорно значима и актуална, тъй като транспортът е особено важна дейност във всяко общество, а транспортната безопасност в съвременните условия е съществен и чувствителен въпрос. Правната природа на престъпното управление на моторни превозни средства е била предмет на внимание на много съчинения и автори в българската правна книжнина. Същевременно, многообразието на престъпленията против транспорта не винаги е позволявало тяхното задълбочено и прецизно изследване, а и динамиката на правната уредба и съдебната практика изисква нови проучвания. Така, към настоящия момент в наказателноправната ни литература липсва цялостно съвременно теоретично проучване, което задълбочено и адекватно да изследва същността на посегателствата против транспорта по чл. 343в от Наказателния кодекс, и едновременно да е практически ориентирано. Дисертантът е успял да намери онзи недостатъчно изследван сегмент, а именно престъпното управление на МПС в хипотезите на чл. 343в НК, в който наказателноправната уредба е в деликатна и сложна релация с административноправната. Същевременно, касае се за деяния, които са широкоразпространени и се осъществяват ежедневно, а съдебната практика не е еднопосочна. Всичко това обуславя правилността на избора му за тема, която е безспорно дисертабилна. По нея е извършено щателно изследване и задълбочен критичен анализ, което прави трудът ценен за наказателноправната наука.

Ангажирането с разработването на подобна проблематика предполага много добро познаване както на националната законова уредба, така и на релевантната сравнителноправна регулация и на съдебната практика. Съществуват доказателства, че дисертантът познава "отвътре" тематиката, особено в национален план, и работата не е самоцелна, а насочена

преди всичко към законодателството и практиката и най-вече към тяхното усъвършенстване.

Обектът и предметът на научното изследване са правилно дефинирани. Целите са ясно формулирани и са изпълнени в голямата си част успешно. Използваните научни методи са релевантни.

Представеният труд е изследване от 274 стр., заедно с библиографията и приложенията. Фондирано е на обширен теоретичен анализ на български и чуждестранни източници и богата съдебна практика. Изложението е структурирано в три глави и включва също така увод и заключение.

В първата глава е извършен исторически и наказателноправен анализ на престъпленията против транспорта като цяло, въпреки, че предметът на дисертацията е по-тесен. Проследена е еволюцията им от древността до наши дни. Освен изследване на българските юридически извори, направен е и сравнителноправен преглед на чуждо законодателство в областта на наказателното право, тъй като според автора той спомага за по-доброто разбиране за генезиса на престъпленията по чл. 343в НК и тяхната уредба в чуждите правни системи, което пък от своя страна допринася за по-доброто осмисляне на проблемите на нашата вътрешна правна регламентация. Тази теза принципно е удържима. Същевременно, следва да се посочи, че анализът понякога е прекомерно детайлен и разточителен, още повече, че темата в тази ѝ част е в значителна степен изследвана и акцентът би следвало да е върху конкретните състави на престъпленията и техните съвременни измерения. В този смисъл, използваните сравнително стари източници и цитирания по други автори, а не в оригинал, носят по-малка принадлежна стойност.

Глава втора изследва особеностите на обекта, изпълнителното деяние и другите елементи относно обективната страна на транспортните престъпления по чл. 343в НК. Това е най-голямата по обем и централна за изследването глава. Несъмнено, анализът на тези признаци заслужава

вниманието на автора. Те са изследвани с вещина, а конкретните състави - в корелация с други сродни състави. Направени са важни разграничения.

Докато формулировката на съставите на престъпленията по ал. 1 и 2 на чл. 343в НК като цяло среща подкрепата на автора, то той отправя силна - и оправдана - критика към състава на транспортното престъпление по чл. 343в, ал. 3 НК. В действителност, той е изцяло идентичен със състава на административното нарушение по чл. 177, ал. 1, т. 2 от Закона за движението по пътищата, т. е. инкриминираното деяние дублира административно нарушение. Това неизбежно води до нееднакво прилагане на закона и предпоставя субективна преценка на вида отговорност. Това без съмнение противоречи на фундаментални правни принципи, а и на очакванията на обществото.

Същевременно, и тук е налице разточителност, много базисни за наказателноправната наука понятия и институти са включени и подробно изследвани, без да е налице съществена необходимост.

Авторът демонстрира изключително добро познаване на съдебната практика - национална и европейска. Той се ориентира отлично и анализира безупречно както многобройни конкретни решения на националните съдилища, така и тълкувателната практика. Релевантни решения на Европейския съд по правата на човека и на Съда на Европейския съюз също са заслужено предмет на вниманието на автора и той правилно взема акт от тях.

Глава трета изследва особеностите на субекта и на субективната страна на транспортните престъпления по чл. 343в НК. Това е по-малко проучена част в българската правна литература, липсва стабилна теория, и съответно дава възможност на автора за собствени интерпретации. Разбира се, не с всяка от тях бихме могли да се съгласим. Така например, докторантът счита, че понятието „субект на престъплението“ следва да се разглежда в широк смисъл, а понятието „наказателно отговорно лице“, обратно, в тесен смисъл. Това, освен че е спорно, не е централно за изследването. Важно е, че авторът правилно определя, че в хипотезите на чл. 343в, ал. 1 и ал. 3 НК субект на престъплението може да бъде само и

единствено правоспособен водач, т. е. такъв, който притежава валидно свидетелство за управление на моторно превозно средство, издадено от компетентен орган за съответната категория МПС, докато в случаите на чл. 343в, ал. 2 НК такъв може да бъде само неправоспособен водач или такъв, който не притежава съответно свидетелство.

Дисертационният труд завършва със **заключение**, в което в синтезиран вид са изведени най-важните изводи и предложения, с много от които можем да се съгласим.

Верен е изводът в дисертацията, че българският законодател е успял да намери необходимия баланс между наказателната и административнонаказателната отговорност, когато се касае за престъпните посегателства, регламентирани в разпоредбите на чл. 343в, ал. 1 и ал. 2 НК. Правилно е възприетото съотношение на субсидиарност между наказателния и административнонаказателния закон. Това равновесие между двата вида отговорност не допуска търсене на наказателна отговорност за всяко инцидентно деяние, извършено от неправоспособните (лишените от права) водачи на МПС. Същевременно, предвидена е разумна реакция срещу периодичното и/или системното им извършване.

Може да се сподели и критиката относно деянието по чл. 343в, ал. 3 НК, тъй като законодателят е допуснал свръхкриминализация, предвиждайки наказателна отговорност за управление на моторно превозно средство в срока на принудителна административна мярка за временно отнемане на свидетелството за управление на МПС - престъпление, нетипично за останалите изследвани правни системи. Авторът правилно предлага, че в този случай може да се противодейства ефективно чрез реализиране на административнонаказателната отговорност на дееца. Така ще се ограничи възможността за противоречивост на съдебната практика и ще продължи тенденцията за декриминализиране на конкретни деяния, чието систематично място не е в Наказателния кодекс.

Трябва да се адмира оценката на докторанта, че българският законодател изостава от световната тенденция за намаляване на

наказателната репресия, като преимуществено увеличава наказанията и изключително рядко декриминализира престъпни състави. Нещо повече, законодателят дълги години стои встрани от общите процеси на въвеждане на възстановителното правосъдие, което доказано има полезен ефект не само спрямо жертвите, а и спрямо извършителите на престъпления, вкл. и срещу транспорта, които също имат нужда от възстановителни мерки. Колкото и сложна да е конкуренцията между наказателната и административнонаказателната отговорност, и която допълнително би се усложнила от въвеждането на възстановителни практики, това би трябвало да е възможно за политиците и законодателя, ако искат да са в синхрон с европейските тенденции и да съхранят доверието в закона и правосъдието.

Приносите в дисертацията са дело на автора и най-общо могат да бъдат представени така:

-Трудът е първото българско цялостно изследване, представляващо задълбочен, критичен и прецизен анализ на транспортните престъпления по чл. 343в НК.

-Той поставя редица дискуссионни в теорията и съдебната практика въпроси със законодателна, научна и практическа стойност както по темата, така и отвъд нея.

-Макар и фондиран на сравнително тесен законов сегмент, трудът има предмет с широко практическо приложение и значим обществен резонанс.

-Използвана адекватно за аргументиране на тезите е относимата практика на българските и европейските съдилища, в това число и тълкувателна.

-Генерирани са редица предложения за усъвършенстване на законодателството и практиката, които отговарят на актуалните потребности на държавните органи, ангажирани с разглеждането и решаването на този вид наказателни дела. Сред тях откроявам предложенията за декриминализиране на деянието по чл. 343в, ал. 3 НК, избягването на дублирането на административната и наказателната отговорност,

формулиране на ясни обективни критерии за преценка на обществената опасност при евентуално едновременно предвиждане на двата вида отговорност за едно и също противоправно поведение, и др.

Публикациите по темата на дисертацията са оригинални съчинения, достатъчно на брой, но са само на български език и са отпечатани в наши издания. Препоръчвам авторът да публикува в чужбина и в индексирани в научни бази данни списания, тъй като проблематиката има универсален характер.

В автореферата, който като цяло е изграден съгласно правилата, излишно твърде детайлно се посочват писалите по темата преди автори.

3. Становище относно наличието или липсата на плагиатство

В хода на работата ми като член на научното жури не са постъпили сигнали, аргументирани по съответния законов ред в писмен вид за наличие на плагиатство в представената дисертация и другите трудове на кандидата. И аз като член на научното жури не съм установила елементи на плагиатство и недобросъвестно използване на чужди научни резултати.

4. Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да се отправят следните критични бележки и препоръки:

Трудът има подчертано теоретичен характер, но все пак обобщенията на докторанта биха могли да бъдат представени и по по-комуникативен начин - чрез диаграми, съпоставителни таблици и др. Те биха били особено полезни за открояване на предложенията *de lege ferenda* и биха облекчили както читателя, така и законодателя.

Библиографията е сравнително ограничена и остаряла, има и по-нови законови източници в сравнителен план.

Уводите на английски и руски език по-скоро би следвало да бъдат резюмета.

Направените бележки не се отразяват върху общата оценка на труда и приносите, а само целят да го подобрят при работа върху него за в бъдеще.

5.3. Заключение

В дисертацията се съдържат достатъчно теоретични обобщения, изводи и идеи, представляващи принос с научен и приложен характер, които обогатяват наказателно-правната теория. Затова считам, че представеният труд покрива изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ВСУ „Ч. Храбър“ относно присъждане на ОНС „Доктор“.

Ето защо давам на дисертационния труд на докторанта Даниел Миленов Илиев положителна оценка и считам, че следва да му бъде присъдена образователната и научната степен ДОКТОР по професионално направление 3.6 Право, Докторска програма „Наказателно право“.

6 Ноември 2023г.

Рецензент:

Проф. д-р Д. Чанкова